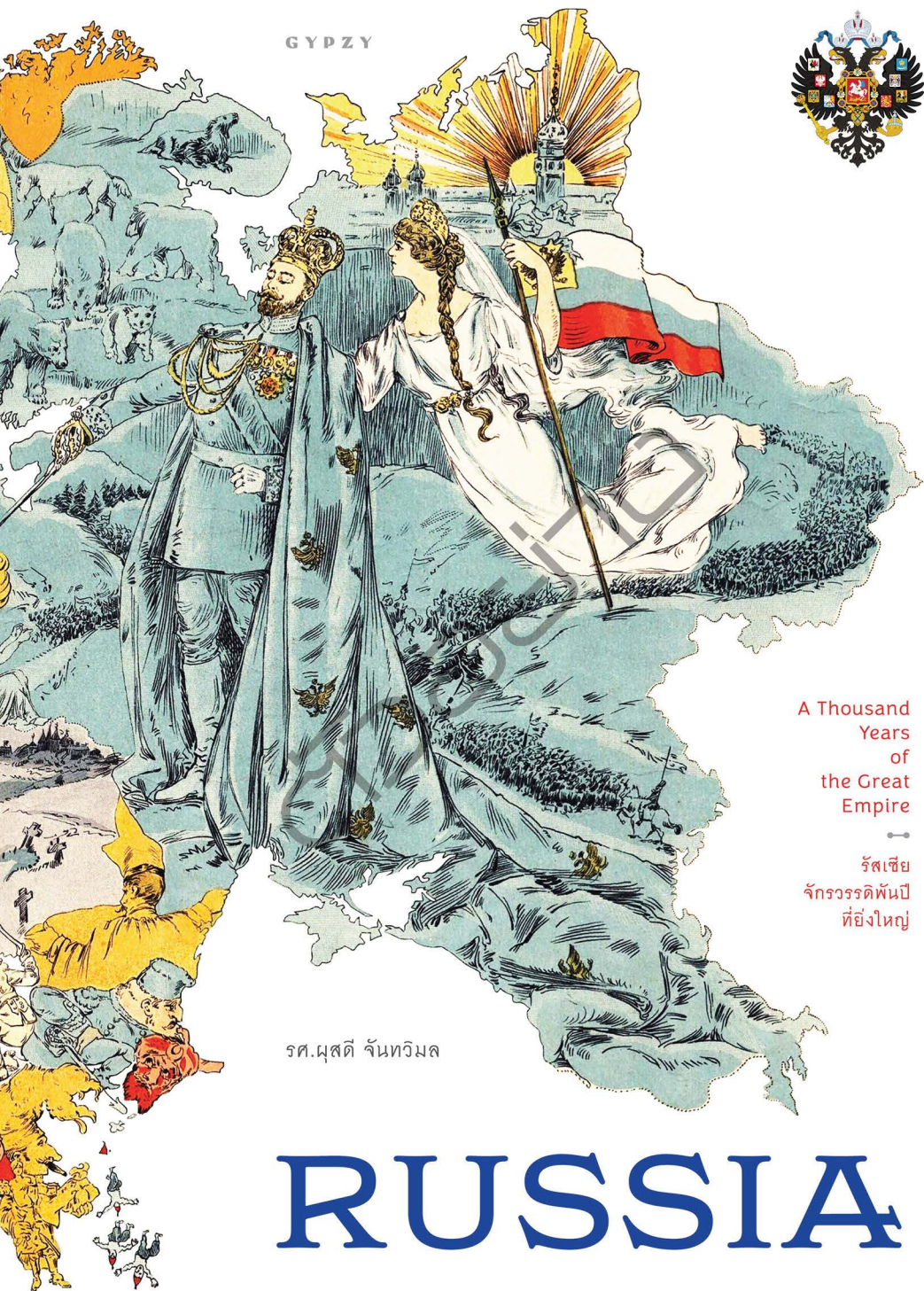

GYPZY

A Thousand
Years
of
the Great
Empire

รัสเซีย
จักรวรรดิพันปี
ที่ยิ่งใหญ่

รศ.มุสดี จันทวัฒน์

RUSSIA

รัสเซีย จักรวรรดิพันปีที่ยิ่งใหญ่

Russia: A Thousand Years of the Great Empire

รศ. ผุสดี จันทวิมล: เขียน

ราคา 580 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ผุสดี จันทวิมล.

รัสเซีย จักรวรรดิพันปีที่ยิ่งใหญ่ = Russia: a thousand years of the great empire. -- กรุงเทพฯ : ยิปซี กรุ๊ป, 2564.

528 หน้า.

1. รัสเซีย -- ประวัติศาสตร์. I. ชื่อเรื่อง.

947

ISBN 978-616-301-742-0

© ข้อความในหนังสือเล่มนี้ สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558

การคัดลอกส่วนใดๆ ในหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน
ยกเว้นเพื่อการอ้างอิง การวิจารณ์ และประชาสัมพันธ์

บรรณาธิการอำนวยการ	: คราวลิม เกนุย์
บรรณาธิการบริหาร	: สุรัช พิชัยภูมิ
ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร	: วาสนา ชูรัตน์
บรรณาธิการเล่ม	: กว๋น บ้างคม บ้าง สีนัด เสฐฐพิศาล
กองบรรณาธิการ	: คณิตา สุตวาม พรณิกา ครุโสภา
เลขากองบรรณาธิการ	: กันยารัตน์ ทวนะเวช
หัวหน้าฝ่ายพิสูจน์อักษร	: สวภัทร เพ็ชรรัตน์
ฝ่ายพิสูจน์อักษร	: วณิชพร เขียวอุ่ม
พิสูจน์อักษร	: รัตเดอร์ปารัตี
รูปเล่ม	: Evolution Art
ออกแบบปก	: Rabbithood Studio
ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด	: นุชนันท์ ทักษิณานันท์
ผู้จัดการฝ่ายการตลาด	: ชิตพล จันสด
ผู้จัดการทั่วไป	: เวชพงษ์ รัตนมาลี
จัดพิมพ์โดย	: บริษัท ยิปซี กรุ๊ป จำกัด เลขที่ 37/145 งามคำแหง 98

แขวง/เขตสะพานสูง กรุงเทพฯ 10240

โทร. 0 2728 0939 โทรสาร 0 2728 0939 ต่อ 108

www.gypsygroup.net

www.facebook.com/gypsygroup.co.ltd

Line ID: @gypzy

พิมพ์ที่ : บริษัท วิชั่น พรีเมส จำกัด โทร. 0 2147 3175-6

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท อมรินทร์ บิ๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด

108 หมู่ที่ 2 ถ.บางกรวย-จตุรนต์ ต.มหาสวัสดิ์

อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130

โทร. 0 2423 9999 โทรสาร 0 2449 9222, 0 2449 9500-6

Homepage: <http://www.nalin.com>

บทนำ

รัสเซียก่อนสมัยอาณาจักร

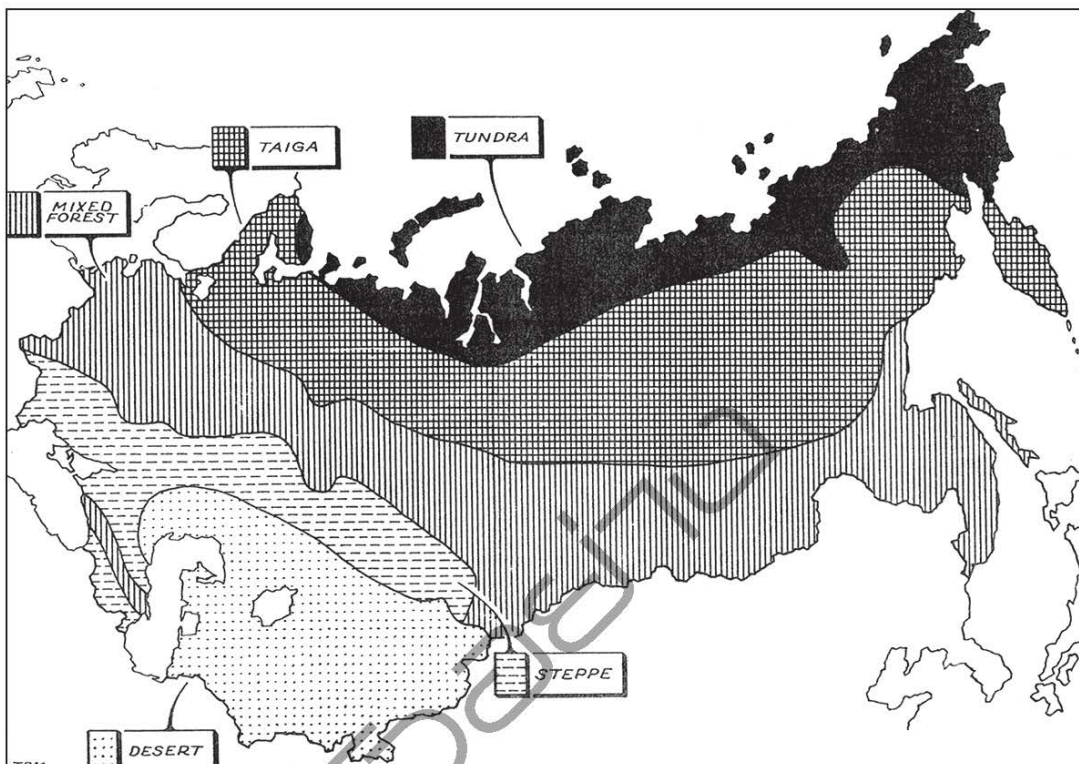
ที่ตั้ง ภูมิประเทศ

รัสเซียเป็นประเทศที่ปรากฏเรื่องราวอันเป็นเหตุอัศจรรย์ของโลก ในนี้หลายประการ ประการหนึ่งคือที่ตั้งของประเทศครอบคลุมพื้นที่สองทวีป เรียกว่ายูเรเชีย (Eurasia) ขนาดของประเทศสมัยจักรวรรดิและสมัยสหภาพโซเวียตใหญ่โตมโหฬาร กินเนื้อที่หนึ่งในหกของพื้นผิวดินหรือราวแปดล้านห้าแสนตารางไมล์ นับความยาวเป็นเส้นตรงจากโปแลนด์ในยุโรปข้ามเอเชียมาที่ฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกได้ 6,000 ไมล์ และตั้งแต่เปอร์เซียจดขั้วโลกเหนือในเขตที่ไม่มีผู้คนอาศัยยาว 3,000 ไมล์ สภาพภูมิอากาศมีทุกแบบตั้งแต่ร้อนที่สุดถึงเย็นที่สุด มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์หลากหลายประเภท และมีผลผลิตให้บริโภคได้เท่าที่ต้องการ รัสเซียสามารถพัฒนาหรือเลี้ยงตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาใคร

พื้นที่รัสเซียติดต่อกันเป็นผืนเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ แผ่นครอบคลุมทวีปยุโรปภาคกลางไปจนถึงไซบีเรีย มีเทือกเขาและขุนเขาอยู่ประปรายทางตะวันออก เทือกเขาอูรัลทอดขวางแบ่งทวีปทั้งสองออกจากกัน จุดที่สูงที่สุดสูงราว 6,214 ฟุต ระหว่างเทือกเขาอูรัล ทะเลแคสเปียน และทะเลอาราล (Aral) ทางตะวันตกเฉียงใต้มีช่องเขากว้างราว 800 ไมล์ เปิดทางออกสู่ทุ่งสเตปป์ ชาวเอเชียบุกเข้ายุโรปทางช่องนี้เป็นระลอกจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 13 เทือกเขาที่เป็นพรมแดนธรรมชาติคือ เทือกเขาคาร์เปเทียน (Carpathians) อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ เทือกเขาคอเคซัสทางใต้ ยอดปามีร์ เขาเทียนชาน และอัลไตอยู่ติดกับอัฟกานิสถาน อินเดีย และจีน รัสเซียเขตยุโรปเป็นที่ราบลุ่ม ทางตะวันตกเฉียงเหนือมีที่ราบสูงต้นน้ำสำคัญหลายสายคือเทือกเขาวัลได (Valdai Hills) สูงกว่าระดับน้ำทะเลมากที่สุดราว 1,000 ฟุต ส่วนใหญ่สายน้ำไหลผ่านที่ราบลุ่มจากเหนือลงได้อย่างช้าๆ มีที่ไหลขึ้นเหนือลงทะเลบอลติกและมหาสมุทรอาร์กติกคือ ดวีนานเหนือและเพคอร่า (the Pechora)

สายอื่นๆ ที่สำคัญคือ ดนิสเตอร์ (the Dniester) บัก (the Bug) และสายใหญ่อย่างดนีเปอร์และดอนไหลลงทะเลดำ โวลก้านั้นไหลลงทะเลแคสเปียน ในไซบีเรียมีแม่น้ำออบ (the Ob) และเอนิเซ (the Yenisei) เป็นสายใหญ่ และที่ไหลแรงคือ ลีนา (the Lena) อินดิเกอร์กา (the Indigirka) และโคลีมา (the Kolyma) ไหลลงอาร์กติก เว้นามูร์ (the Amur) ที่ไหลไปทางตะวันออก เป็นพรมแดนธรรมชาติกั้นจีนกับรัสเซีย แล้วไหลลงช่องแคบตารัตารี ทางใต้ของไซบีเรียมีอามู ดาเรีย (the Amu Darya) และซิริ ดาเรีย (the Syr Darya) ไหลไปทางตะวันตกเฉียงเหนือลงอาราล ซึ่งเดิมใช้เป็นทางสู่แคสเปียน แม่น้ำและแควสาขาเหล่านี้รวมทั้งแม่น้ำสายอื่นๆ และทะเลสาบเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ เชื่อมต่อถึงกันอย่างดีเลิศ เทือกเขาวัลไดท์เตี้ยแต่ก็เป็นสันปันน้ำสำคัญทางตะวันตกเฉียงเหนือเขตยุโรปและเป็นต้นน้ำสายดนีเปอร์ โวลก้า ดวีกา ตะวันตกและโลเวท (the Lovat) อย่างไรก็ดี แม้ว่ารัสเซียจะมีแม่น้ำและทะเลสาบมาก แต่กลับไม่มีทางออกทะเล ชายฝั่งที่ยาวที่สุดคือฝั่งมหาสมุทรอาร์กติกมีแต่น้ำแข็ง ทะเลที่อยู่ใกล้รวมทั้งบอลติกและทะเลดำจะไปถึงได้ก็โดยผ่านช่องแคบที่ห่างจากพรมแดน ต่อไปถึงแคสเปียนและอาราลได้ ทะเลอาราลอยู่ในเขตรัสเซีย เช่นเดียวกับลาโดกา (Lake Ladoga) และโอนีกา (Onega) ในยุโรป บอลคาซ (Balkhash) ในเอเชียกลาง และไบคาล (Baikal) ในไซบีเรียที่ทั้งลึกและกว้างใหญ่ ชายฝั่งตะวันออกของรัสเซียมีอากาศหนาวเย็นและไม่เอื้อต่อชีวิตให้อยู่อาศัยได้ เว้นทางใต้ที่ติดกับจีน

สภาพภูมิประเทศ มีผลต่อความเจริญเติบโตของรัสเซียให้สามารถขยายอำนาจแผ่ออกไปได้อย่างกว้างขวาง เช่นที่มอสโกแผ่อำนาจไปยังยุโรปตะวันออก หรือข้ามอูรลไปจนถึงแปซิฟิก แม้แต่อลาสก้าและแคลิฟอร์เนีย รัสเซียมีเครื่องป้องกันการโจมตีจากภายนอก โดยเฉพาะระยะทางที่ไกลกว่าจะถึงเมืองหลวงทำให้ผู้บุกรุกประสบความพ่ายแพ้ได้ ตั้งแต่สมัยเปอร์เซีย ซีเรีย จนถึงนโปเลียนและฮิตเลอร์ แดนที่ยึดครองได้มาก

เขตพืชพันธุ์ตามสภาพภูมิอากาศ

ทำให้มีปัญหาเรื่องการบริหารการปกครอง ขนาดที่ใหญ่โตมากจนรวมทุกภาคส่วนเข้าด้วยกันอย่างตึกยาก หรือจะรวมกระทำการให้ประสานอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็เป็นงานที่ผู้ปกครองต้องเหนื่อยยาก ทั้งยังไม่มีทางออกทะเล ทำให้ต้องแสวงหาเส้นทางออกสู่น่านน้ำเกี่ยวข้องกับเขตบอลติก ทะเลดำ และช่องแคบตุรกีมาตลอด

สภาพภูมิอากาศก็มีความแตกต่างกันอย่างมาก ไล่ตั้งแต่ไซบีเรีย เขตทุนดราที่เป็นหนองน้ำ หุบหญ้าสเตปป์ เขตเทือกเขาอัลไตในเอเชีย จนถึงทะเลทรายในเอเชียตอนกลาง

ชนชาติที่อาศัยในแดนรัสเซียก่อนสมัยอาณาจักร

ก่อนหน้าที่ชาวรัสเซียจะตั้งมั่นอยู่อาศัยและตั้งอาณาจักรแห่งแรกขึ้นบนที่ราบยูเรเชียอันกว้างใหญ่ไพศาลทางตอนเหนือของทะเลดำ หลายพันปีก่อนคริสตกาล ที่ราบแห่งนี้เป็นแหล่งรวมกระแสวัฒนธรรมจากเอเชียตะวันตก ทะเลดำ และเทือกเขาคอเคซัส สำหรับชาวสลาว (Slavs) หรือเชื้อสายสลาวที่เป็นรัสเซียไม่มีหลักฐานว่าเดิมได้เคยอาศัยอยู่ที่ใดมาก่อน และเรื่องที่มาก็ไม่ชัดเจน แต่ที่แน่ชัดคือชนชาวสลาวไม่ได้อยู่บนที่ราบแห่งนี้จนเมื่อคริสตกาลเริ่มต้นแล้วหลายร้อยปี จากหลักฐานทางโบราณคดีบ่งบอกว่าในยุคหินใหม่ราว 4,000 ปีก่อนคริสตกาล มีมนุษย์อาศัยอยู่ในแถบลุ่มน้ำดินเปอร์ บัก และดนีสเตอร์ ทำเกษตรกรรมและมีการต่อสู้กันระหว่างพวกทำไร่ไถนากับพวกเลี้ยงสัตว์ที่บุกเข้ามา มีการนับถือศาสนา รู้จักทอผ้า ปั่นไหมรูปเกลียวและเวียน ทำให้รู้ได้ว่ามีความเชื่อมโยงกับเขตยุโรปกลางตอนใต้และเอเชียย่อย มีการใช้โลหะที่พัฒนาในหุบเขาคิวันเหนือแนวคอเคซัส มีลักษณะใกล้เคียงกับที่อียิปต์และเมโสโปเตเมีย วัสดุทำจากทองแดง ทอง และเงิน แสดงให้เห็นว่ามีความชำนาญและรสนิยมที่เป็นของยุคสำริด แต่ไม่พบวัสดุและร่องรอย จนเมื่อเข้าสู่ยุคเหล็กในช่วง 1,000 ปีก่อนคริสตกาล มีคลื่นผู้อพยพจากเอเชียและตะวันออกกลางเข้ามาเป็นระลอก

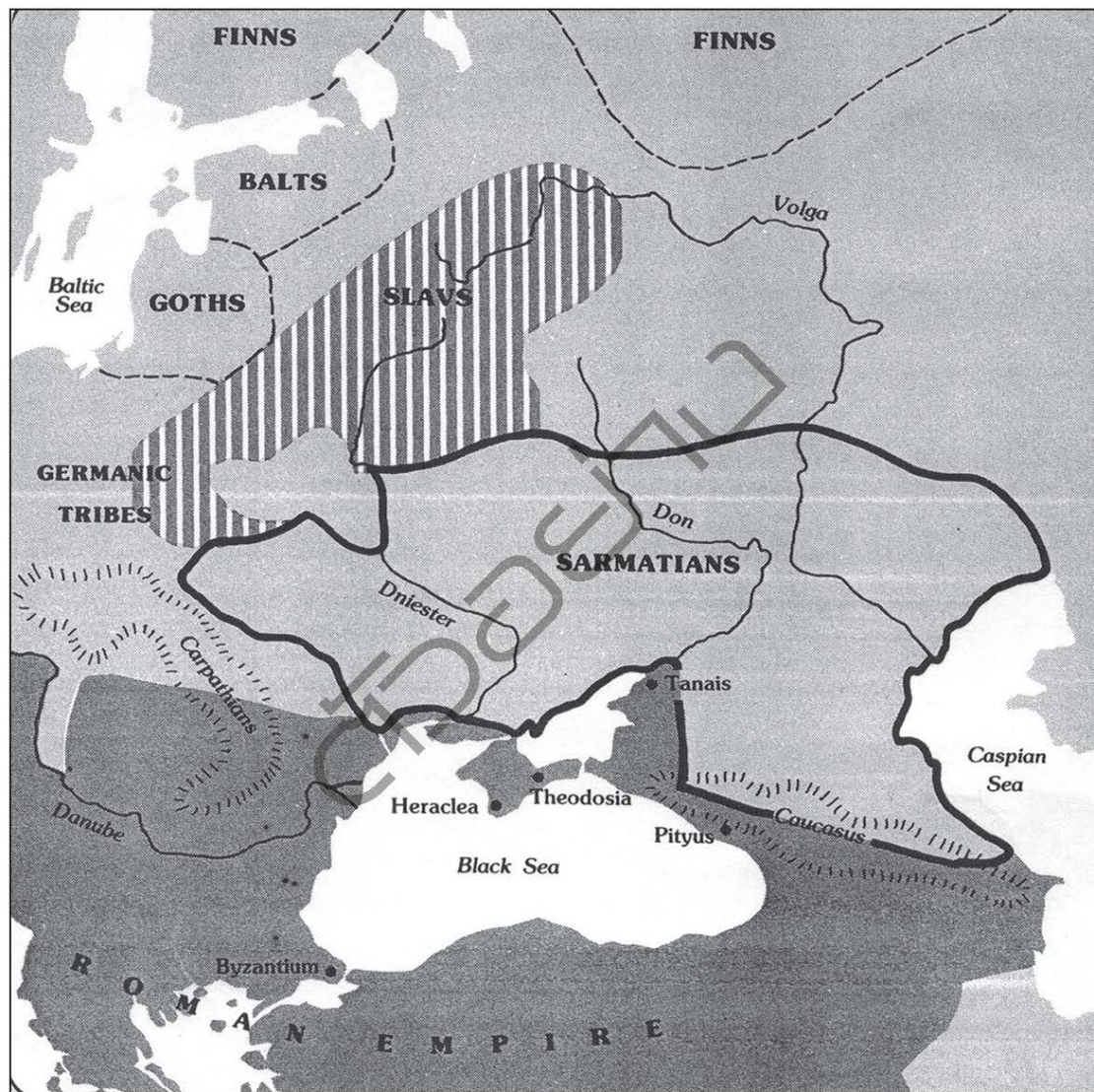
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชิ้นแรกระบุว่าชนชาติ**ซิมเมอร์เรียน (Cimmerians)** เชื้อสายชาวเทรซ (Thrace) ที่พูดภาษาอินโดยุโรป เข้ามาพิชิตและตั้งถิ่นฐานอยู่ทางฝั่งเหนือของทะเลดำ ปกครองชนพื้นเมืองที่อยู่กระจัดกระจายบนที่ราบและมีอำนาจแผ่ไปจดคอเคซัส ซิมเมอร์เรียนชำนาญการใช้เหล็ก ซึ่งอาจเป็นข้อได้เปรียบเหนือชนพื้นเมือง ทำให้มีการใช้เหล็กอย่างกว้างขวาง เมื่อถึงราว 700 ปีก่อนคริสตกาล

ซีเธียน (Scythians) พูดภาษาอิหร่านจากเอเชียกลางได้เข้าแทนที่ซิมเมอเรียนตั้งแต่ราว 700 ปีก่อนคริสตกาลถึงราว 300 ปีก่อนคริสตกาล ซีเธียนมีความเจริญมากกว่า ได้เข้าครองเขตแม่น้ำดานูบตอนใต้ ข้ามคอเคซัสเข้าเขตเอเชียน้อย จากแม่น้ำดานูบถึงแม่น้ำดอน และจากตอนเหนือของทะเลดำขึ้นเหนือ ใช้เวลาเดินทาง 20 วัน ไม่แน่ชัดว่าซีเธียนเป็นอิหร่านหรือมองโกล แต่ที่แน่ๆ มีมองโกลรวมกลุ่มอยู่ด้วย นักวิชาการชาวรัสเซียเห็นว่าเป็นชาวสลาฟหรือเชื้อสายสลาฟ จอร์จ เวนาดสกี (George Vernadskii) เห็นว่าเป็นกลุ่มชนชาติเชื้อสายผสมสองชาติที่มีจำนวนมากคือซีเธียนกับซิมเมอเรียนที่กลายเป็นชนชาติที่อยู่ใต้การปกครอง เฮอร์โอดอตัส (Herodotus นักประวัติศาสตร์ชาวกรีก) เล่าเรื่องซีเธียไว้เมื่อ 500 ปีก่อนคริสตกาลเมื่อได้มาอยู่เก็บข้อมูลที่โอลเบีย (Olbia) ซึ่งเฮอร์โอดอตัสเรียกว่าซีเธีย (Scythia) หมายถึงแดนของผู้อาศัยและชาติพันธุ์ของพวกที่อยู่ในที่ราบยูเรเชีย จึงทำให้สับสนเมื่อเอ่ยถึงซีเธียและเชื้อชาติพันธุ์ของพวกเขามีเหตุผลว่า ซีเธียนเป็นอิหร่านเนื่องจากชนชั้นปกครองพูดอิหร่าน มีข้ออ้างจากหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งบันทึกโดยเฮอร์โอดอตัสว่าสลาฟและส่วนหนึ่งของซีเธียนได้ชื่อว่าเป็นพวกซีเธียนไถนา โดยเปรียบเทียบสรีระของซีเธียนกับสลาฟในยุคต้นว่าคล้ายคลึงกัน ซีเธียนอาศัยอยู่นาน 300 ปี มีวัฒนธรรมพื้นฐานสามแบบคือที่เป็นของซีเธียนอยู่บริเวณตอนล่างของแม่น้ำแบ็กและดนีเปอร์ ต่อมาคือทุ่งสเตปป์ซึ่งอยู่ทางตะวันออก สุดท้ายคือที่ทุ่งสเตปป์บริเวณอาซอฟที่อยู่ไกลออกไปอีก บริเวณทั้งหมดเป็นที่ตั้งของเผ่าที่รวมกันเป็นสมาพันธ์ ส่วนหนึ่งเป็นเกษตรกรที่ลงหลักปักฐาน (พวกไถนา) อีกส่วนเป็นพวกเลี้ยงสัตว์ในทุ่ง (nomads) มีกลุ่มผู้ปกครองที่มีอำนาจเหนือเผ่าทั้งหลาย เฮอร์โอดอตัสเรียกว่าเผ่ากษัตริย์ซีเธียน (the Royal Scythians) ชนเผ่าทั้งหลายเหล่านี้ใช้ภาษาและขนบประเพณีอย่างเดียวกัน มีเผ่าที่เพาะปลูกทำนาทำไร่อยู่ทางตะวันตก ทางตะวันออกเป็นพวก

เลี้ยงสัตว์ ไม่ใช่ซีเรียน แต่มีวัฒนธรรมคล้ายกับพวกซีเรียนที่เป็นผู้ปกครอง อันที่จริงการที่ผู้คนตั้งแต่เทือกเขาคอเคซัสจนถึงแม่น้ำดานูบทางตะวันตก มีวัฒนธรรมอย่างเดียวกันเป็นดังที่เฮโรโดตัสบรรยายไว้เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ อารุส เครื่องประดับ ม้า และแบบศิลปะประดับที่ใช้รูปสัตว์อันมีชื่อเสียงของ ที่ราบนี้ ซีเรียนอาศัยธรรมชาติเลี้ยงฝูงสัตว์ ล่าสัตว์ เป็นนักรบ เกษตรกร ที่รู้และเข้าใจรวมถึงนับถือโลกของสัตว์ เพราะสัตว์มีบทบาทสำคัญในชีวิต และศิลปะซีเรียน ซีเรียนทำการค้าติดต่อรับและถ่ายทอดทางวัฒนธรรมกับชนเผ่าอื่นบนที่ราบยูเรเชียอย่างกว้างขวางในช่วงต้นสมัย ซีเรียนทำสงคราม เช่นกันโดยใช้กำลังม้าขนาดเบา มีอาณ ธนู ดาบสั้น ใช้ยุทธวิธีระดมกำลัง เคลื่อนที่เร็วแล้วจู่โจมตี พวกเปอร์เซียได้บุกเข้าตีแต่เอาชนะไม่ได้ ซีเรียน อยู่เกวียนที่มีหลังคาคลุมใช้วัวลากและวัดฐานะจากจำนวนม้าที่มี

กรีก (Ancient Greece, Greek) เข้ามาอยู่บริเวณคาบสมุทรไครเมีย (Crimea) ในเวลาเดียวกันและกระจายกันอยู่บนฝั่งเหนือของทะเลดำ กรีก ตั้งอาณานิคมการค้าโดยเริ่มจากค้าปลาจนกลายเป็นศูนย์กลางการค้า ชุมชน และเมืองใหญ่ในเวลาไม่นาน เช่น โอลเบียที่ปากน้ำบัค เซอร์ซอนิซุส (Chersonesus) ที่ไครเมีย (ปัจจุบันคือ เซวาสโตโพล) ทาเนิส (Tanais) ที่ปากน้ำดอน แพนทิคาเปอุม (Panticapaeum) และฟานากอเรีย (Phanagoria) ที่ช่องแคบเคิร์ช (Kerch) ที่เชื่อมทะเลอาซอฟกับทะเลดำและแบ่งไครเมีย ออกจากคอเคซัสตั้งแต่ 644 ปีก่อนคริสตกาล ทำการค้าขายกับซีเรียนและ ชาติอื่นๆ ที่อยู่เหนือขึ้นไป กรีกค้าขายหลายประเภทโดยเฉพาะส่งธัญพืชให้ โลกเฮลเลนิสติก อาณานิคมกรีกช่วยเชื่อมโยงที่ราบยูเรเชียกับเฮลเลนิสติก ทางเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออก ชุมชนช่องแคบเคิร์ชเป็นศูนย์กลางอาณานิคมกรีก บอสฟอรัสเมื่อราว 100 ปีก่อนคริสตกาล ภายใต้อำนาจของมิทริดาทิส (Mithridates) มหาราชแห่งพอนตัส (ต่อมาพ่ายแพ้โรม และเมื่อโรมล่ม สลาย อาณานิคมกรีกก็ตั้งเป็นสถานการค้าของไบแซนไทน์)

ซาร์มาเทียน (the Sarmatians) ชนเผ่าที่รุกรานชาติพันธุ์อิหร่านจากเอเชียกลาง บุกรุกเข้ามาเมื่อราว 300 ปีก่อนคริสตกาล จนถึงราว 150 ปีก่อนคริสตกาลได้เข้าครองรัสเซียได้แทนที่ซีเธียน ซาร์มาเทียนเป็นนักเพาะพันธุ์ปศุสัตว์ทุ่ง อยู่อาศัยในเกวียนหลังคาลักหลาด ท้องตามุ่งสู่สัตว์และขี่ม้าได้อย่างรวดเร็ว ซาร์มาเทียนรับวัฒนธรรมซีเธียนมาประสมเข้ากับวัฒนธรรมของตนและเริ่มติดต่อทำการค้ากับอาณาจักรกรีกบนฝั่งเหนือของทะเลดำ ซึ่งสตราโบ (Strabo) นักภูมิศาสตร์กรีกอธิบายว่าเป็นเส้นทางการค้าสายตะวันออก-ตะวันตก ในเขตทุ่งสเตปป์ ซาร์มาเทียนมีระเบียบสังคมและวัฒนธรรมคล้ายซีเธียน แต่การสู้รบใช้กองทหารม้า พวกเขาเป็นชนชาติแรกที่จ่ายเงินเดือนทหาร ซาร์มาเทียนมีโกลน เกราะ หอก และดาบยาว ผิดกับซีเธียนที่ใช้อาวุธเบา ซาร์มาเทียนได้เข้าสู่ปริมณฑลทางวัฒนธรรมของเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกโดยการติดต่อค้าขาย ซาร์มาเทียนมีหลายกลุ่ม กลุ่มใหญ่กลุ่มสุดท้ายที่เข้าสู่ที่ราบคือ **อลัน** (the Alans) เป็นผู้ปกครองของสมาพันธ์แห่งชนเผ่า พวกอลันเผ่าหนึ่งชื่อ **รุคส์-แอส** (Rukhs-As-แอสผมงาม) กับอีกเผ่าชื่อ **โรโซลัน** (the Roxolani) มีผู้ให้ความเห็นว่าชื่อของสองเผ่าอยู่นี้เป็นที่มาของชื่อรัสเซีย แต่ไม่มีอะไรยืนยันได้ นับเป็นเวลาหลายศตวรรษที่อิหร่านกับกรีกอยู่อาศัยและทำงานด้วยกัน ซีเธียนและซาร์มาเทียนไม่เคยพยายามทำลายอาณาจักรกรีก นอกจากติดต่อค้าขายกันแล้ว ยังมีการสมรสที่ทำให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมกรีก-อิหร่านเรื่อยมา จนมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า**อาณาจักรบอสฟอรัส**เบื้องต้นเกิดจากการรวมวัฒนธรรมจากการเป็นสมาพันธ์แห่งนครรัฐและเผ่าที่รวมกันอย่างหลวมๆ และกลายเป็นหน่วยการเมืองที่มีธรรมชาติสองแบบ แบบกรีกที่มีหน่วยการเมืองมาจากวิธีเลือกตั้ง (magistrate) และแบบชนพื้นเมืองที่มีระบอบเทวสิทธิ์ราช

ดินแดนซาร์มาเทียน 200 ปีก่อนคริสตกาล ถึง ค.ศ. 200

ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 1 **พวกกอต** (the Goths) อพยพจากสแกนดิเนเวียเขตบอลติกลงใต้มาที่แม่น้ำวิสตุลาตอนล่าง แล้วลงใต้ต่อไปที่ที่ราบยูเรเชีย เข้าพิชิตและกวาดต้อนเผ่าต่างๆ ในลุ่มดินีเปอร์ซึ่งมีเผ่าเวเนเด (the Venedae) สคลาเวนิ (the Sclaveni) และแอนทิส (the Antes) จอร์แดนนิส (Jordanes) นักเขียนชาวกอตยุคคริสต์ศตวรรษที่ 6 เล่าไว้ว่ากอตได้รวมเผ่าเหล่านี้เข้ากับชาวสลาฟ หรืออาจกล่าวได้ว่าลูกหลานชนเผ่าเหล่านี้เป็นบรรพบุรุษของชนเผ่าสลาฟสมัยต่อมาก็ได้ กอตเป็นชนเผ่าเยอรมันที่อยู่ป่านั้นมานาน มีลัทธิศาสนาแห่งเผ่า แต่ไม่มีโครงสร้างของรัฐที่จะทำให้รวมตัวกันได้ จึงไม่สามารถรวมชนในทุ่งราบยูเรเชียให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ กลางคริสต์ศตวรรษที่ 4 เผ่ากอตแตกแยกออกเป็นสองลัทธิที่ทรงอำนาจคือ ออสโตรกอธ (กอตตะวันออก) และวิสิกอธ (กอตตะวันตก) กอตตะวันออกได้ก่อตั้งรัฐใหญ่เฮอร์แมนริก (Hermanric) ขึ้น กินอาณาเขตตั้งแต่ทะเลดำไปถึงบอลติก กอตในเขตที่ราบนี้เป็นทหารบกและทหารเรือที่สามารถและมีฝีมือ แต่โดยทั่วไปไม่มีวัฒนธรรมสูงเท่าซีเรียนและซาร์มาเทียน และเลือกหยิบของซาร์มาเทียนมาใช้ตั้งแต่ ค.ศ. 200-370 กอตทำให้ที่ราบแห่งนี้เจริญสืบเนื่องต่อกันได้ตั้งแต่ราว 500 ปีก่อนคริสตกาลจนถึง ค.ศ. 500

หลัง ค.ศ. 350 **ชนเผ่าฮัน** (the Huns) พูดภาษาเติร์ก มีกองกำลังมองโกลและอูริกขนาดใหญ่อยู่ด้วยเป็นที่น่าสนใจกลัว ได้บุกเข้ามาจากเอเชียกลาง ฮันถูกจีนสกัดกั้นไว้ด้วยกำแพงเมืองจีน แต่ด้วยเหตุที่เป็นชาติที่ทรงอำนาจก้าวร้าวคุกคามและขยายอำนาจได้อย่างรวดเร็ว พวกเขามุ่งบุกรุกมาทางตะวันตกจนถึงที่ราบ เมื่อ ค.ศ. 370 เข้าโจมตีพวกอลันที่อาศัยอยู่ระหว่างแม่น้ำดอนและทะเลอาซอฟ ออลันหนีมาทางตะวันตก ฮันตามติดและปล้นสะดมตามรายทาง จนได้เผชิญหน้ากับกอต การบุกรุกของฮันเป็นเหตุผลักดันให้เกิดคลื่นผู้อพยพอย่างมหาศาล ทั้งวิสิกอธ ออสโตรกอธ และอลันถอยร่นมาทางตะวันตก ที่เหลือถูกผลักดันให้ออก

จากที่ราบอย่างไร้เมตตา วิลลิกอธมาหยุดที่แคว้นกอลทางใต้และเคลื่อนต่อไปยังสเปน ออสโตรกอทหนีเข้าแคว้นเทรซและไปยึดอิตาลี พร้อมกับทำลายจักรวรรดิโรมันตะวันตก อลันมุ่งไปทางตอนกลางของเทือกเขาคอเคซัส ลูกหลานที่อยู่ต่อมาใช้ชื่อชาติตนว่า **ออสเสเทียน** (the Ossetians / มารดาของโจเซฟ สตาลิน เป็นออสเสเทียน) สันถึงจุดสูงสุดแห่งอำนาจสมัยเมื่ออัติดิลลา (Attila the Hun) คุกคามขู่เชิญจักรวรรดิไบแซนไทน์ (Byzantine) ใน ค.ศ. 447 บุกแคว้นกอลของพวกแฟรงก์ใน ค.ศ. 451 [การยุทธ์ที่ทุ่งชาลอง (Châlons)] และบุกอิตาลีใน ค.ศ. 452 กวาดต้อนกำลังเยอรมันและอิหร่านไปรบด้วย อัติดิลลาละเวนไม่ทำลายโรมโดยเห็นแก่สันตะปาปาเลโอที่ 1 ชาติยุโรปตะวันตกพากันอกลั่นขวัญแขวนตกใจกลัวอันจะบุกต่ออีก แต่อัติดิลลาได้สิ้นชีพลงเสียก่อนใน ค.ศ. 453 และจักรวรรดิอันอันไพศาลล่มลงอย่างรวดเร็วเพราะไร้ระเบียบ ฟื้นฟูทำสงครามช่วงชิงอำนาจด้วยอิฉฉาธิษฐานกัน ผู้ที่สืบอำนาจไม่ฉลาดเฉลียวพอ เกิดกลุ่มปฏิบััติแข่งขันกัน กองทัพใหญ่ตั้งอยู่ที่บัลการ์ กับทัพเล็กอยู่ที่อูติกูร์และกูตริกูร์ นักประวัติศาสตร์เชื่อว่าช่วงสมัยนี้ชาวสลาฟ (the Slavs) เริ่มอพยพจากยุโรปภาคกลางและภาคตะวันออกไปทางตะวันออก ทางใต้ และตะวันตก

ใน ค.ศ. 558 สันต้องพ่ายแก่ **ชนเผ่าฮาวาร์** (the Avars) ชาวเอเชียที่พูดเติร์ก มองโกลและจีนที่เข้าพิชิตที่ราบ ฮาวาร์ผสมผสานกับฮันและชนกลุ่มอื่นที่เหลืออยู่ รัฐฮาวาร์ทรงพลังอำนาจและแผ่ขยายอาณาเขตตั้งแต่โวลก้าทางตะวันออกจดแม่น้ำเอลเบ้ทางตะวันตก ใน ค.ศ. 581 ฮาวาร์บีบบังคับจักรวรรดิไบแซนไทน์ให้จ่ายบรรณาการสำเร็จ เนื่องจากจักรวรรดิเป็นของชนเผ่าเลี้ยงสัตว์ทู่ๆไม่มีใครมีวัฒนธรรมก้าวหน้านัก จึงครองที่ราบได้ราว 100 ปีก็เสื่อมลงอย่างรวดเร็ว ในเอกสารไบแซนไทน์บ่งบอกว่ามีสลาฟเผ่าสคลาเวนิร่วมกับฮาวาร์สู้รบต่อต้านไบแซนไทน์ด้วย พงศาวดารฉบับฮาวาร์ทำสงครามกับจักรวรรดิของซาร์เลอมาญด้วยแต่ไม่ชนะ ไบแซนไทน์เอาชนะและปราบ

อวารังลงได้อย่างเด็ดขาดเมื่ออวาริเสื่อมอำนาจลงในคริสต์ศตวรรษที่ 7

คาซาร์ (the Khazars) ชาวเอเชียเชื้อสายเติร์กตั้งมั่นบนฝั่งโวลก้าตอนล่าง คอเคซัสทางเหนือ และทุ่งสเตปป์ทางตะวันออกเฉียงใต้ มีกำลังทหารตลอดแนวฝั่งเหนือของทะเลดำและแคสเปียน มีอำนาจเพิ่มมากขึ้นในท่ามกลางพวกฮัน อวาริ แอนทิส อัลไตเติร์ก และสลาฟ คาซาร์เป็นชนเผ่ากึ่งเลี้ยงสัตว์ทุ่ง แต่สามารถติดต่อค้าขายกับไบแซนไทน์และกับจักรวรรดิอาหรับได้อย่างรวดเร็ว เมื่อคาซาร์สืบอำนาจต่อจากฮันและอวาริก็ต้องสู้รบกับอาหรับอย่างสาหัสสากรรจ์และเป็นปรการรลัดกันอิสลามที่แผ่ขยายเข้ามา คาซาร์เป็นคนกลางระหว่างกรีก อาหรับ และชนพื้นเมือง ซึ่งอยู่เหนือเขตเศรษฐกิจของคาซาร์ที่ทำรายได้ให้อย่างมาก จึงพยายามเข้าควบคุมบังคับเผ่าสลาฟในลุ่มดินเปอร์ให้จ่ายบรรณาการมากขึ้น แต่ก็ยังมีชนดิธรรมด้วยนับถือสลาฟว่ามีฤทธิ์เดชต่อสู้ได้อย่างกล้าหาญ เช่น พวกโพลีเยน (the Poliane) เป็นต้น เมืองหลวงของคาซาร์ชื่อ อิติล (Itil) ตั้งอยู่ปากน้ำโวลก้าส่วนเมืองอื่นๆ เช่น ชามานดาร์ ชาร์กิล สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจได้เพราะอยู่บนเส้นทางการค้าสายสำคัญ มีรายได้จากการเป็นสถานีการค้าและรับบรรณาการจากชนพื้นที่ราบ ผู้ปกครอง (kagan หรือ khakan) และราชสำนักนับถือศาสนายูดาห์ (Judaism) ทั้งที่ติดต่อกับไบแซนไทน์ รวมทั้งช่วยไบแซนไทน์ในการรบ แต่ไม่ได้รับวัฒนธรรมกรีกและนิกายกรีกมาปฏิบัติ

ถ้าจะว่าไปแดนที่ราบยูเรเชียนี้มีลักษณะสากล มีทั้งพวกที่นับถือลัทธินอกศาสนา (pagan) มุสลิม คริสต์ และยิว มีอิสระและระเบียบการปกครองที่เป็นของตนเอง มีวิวัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอยู่ก่อนแล้วก่อนที่ชนสลาฟจะตั้งรัฐขึ้น โดยเฉพาะการค้าขายที่ขยายขึ้นเหนือไปถึงเขตบัลการโวลก้า สลาฟเองก็เข้าร่วมค้าขายกับคาซาร์ พวกสลาฟเผ่าต่างๆ ตั้งมั่นอาศัยอยู่ในเขตลุ่มน้ำดินเปอร์ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 8 ต่อมาจึงได้ก่อตั้งรัฐสลาฟขึ้น

ชนชาติสลาฟตะวันออก

ดินแดนฝั่งเหนือทะเลดำและทุ่งสเตปป์ทางตอนใต้ของรัสเซียมีวัฒนธรรมที่สืบต่อเนื่องมาตั้งแต่ยุคหินใหม่ จนถึงสมัยจักรวรรดิคาซาร์ที่เป็นพื้นฐานสำคัญให้สลาฟรัสเซีย ประชากรของรัสเซียที่รู้จักในชื่อรัสเซียในเวลาต่อมานั้นเป็นชนสลาฟตะวันออก คำว่าสลาฟตะวันออกหมายถึงภาษาที่พวกเขาใช้พูด เรามักใช้ภาษาเป็นเครื่องจำแนกแยกแยะกลุ่มคนโบราณ กลุ่มชนนี้พูดภาษาสลาฟตะวันออกนั่นเอง สลาฟเป็นพวกสุดท้ายที่เข้ามาสู่ที่ราบยูเรเชีย แต่ไม่มีหลักฐานระบุแน่ชัดว่าเมื่อใดสันนิษฐานว่าราวคริสต์ศตวรรษที่ 6 ชนเผ่าสลาฟและเชื้อสายสลาฟอพยพย้ายออกจากยุโรปภาคกลางมาตั้งกระจายอยู่กันที่ลุ่มดินเปออร์ เวลาผ่านไปภาษาสลาฟตะวันออกได้แตกออกเป็นสามกลุ่มคือ เกรตรัสเซียน เรียกง่าย ๆ ว่ารัสเซียน รัสเซียนขาว หรือเบโลรัสเซียน และรัสเซียนน้อยหรือยูเครน ส่วนเผ่าที่ลงใต้ไปบอลข่านเรียกสลาฟใต้ ได้แก่ เซิร์บ (Serbs) โครแอต (Croats) สโลวีนิ (Slovenes) และบัลการ์ (Bulgars) พวกที่ไปทางตะวันตกเรียกว่า สลาฟตะวันตก ได้แก่ โปแลนด์ (Czeches) หรือโบฮีเมียสโลวัก (Slovaks) มอราเวียน (Moravians) คาซับ (Kashubs) และเวนด (Wends) ภาษาสลาฟอยู่ในตระกูลภาษาอินโดยุโรป นอกจากสลาฟยังมีดิวตอนิก โรมานส์ เฮลเลนิก บอลติก เซลติก อิหร่าน อินดิก อาร์มีเนีย และเทรซ-อิลลิเรียที่เป็นตระกูลย่อย ชิมเมอร์เรียน ซีเธียน ซาร์มาเทียนเป็นอิหร่าน กอทเป็นดิวตันหรือเยอรมัน กรีกเป็นตัวแทนของเฮลเลนิก

ประวัติศาสตร์รัสเซียสมัยต้นนี้ได้รับอิทธิพลจากชนชาติที่พูดอินโดยุโรปอื่น เช่น ลิทัวเนีย บอลติกกับพวกที่ไม่ใช่อินโดยุโรป ที่สำคัญคือเติร์ก มีมองโกลและฟินน์-อูริกด้วย

จากการศึกษาเรื่องตระกูลภาษาทำให้สันนิษฐานว่าที่อาศัยอยู่เดิมของชนสลาฟอยู่ในลุ่มแม่น้ำวิสตุลาและที่ลาดเชิงเขาคาร์เปเทียนด้านเหนือ พวกสลาฟเริ่มแยกตัวออกมาในคริสต์ศตวรรษที่ 6 และในราวคริสต์ศตวรรษ 7-9 พวกสลาฟตะวันออกได้มาอยู่ที่ที่ราบยูเรเชียภาคยุโรป ภาษาสลาฟตะวันออกมีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาสลาฟใต้มากกว่าสาขาอื่น สลาฟมีชื่อเรียกอื่นว่า “เวเนติ” บ้าง “แอนทิส” บ้าง แอนทิสหมายถึงสลาฟตะวันออก แต่ก็หมายถึงกอสที่อาศัยในที่ราบทางใต้ของรัสเซียได้ด้วยเช่นกัน สลาฟตั้งถิ่นฐานในบริเวณลุ่มแม่น้ำดอนตั้งแต่ราว 500 ปีก่อนคริสตกาล บ้างว่าสลาฟหมายถึงประชากรที่อาศัยบนที่ราบของรัสเซียกลาง และได้ตั้งแต่สมัยซีเรีย อย่างที่เฮรอตโดตัสเรียกว่าซีเธียนคนไถนา แต่ที่รู้ๆ คือสลาฟสู้กับกอสและถูกกวาดต้อนไปกับฮั่นไปทางตะวันตก จนเมื่ออวาร์เข้าพิชิตแดนและชนเผ่าสลาฟตะวันออกต้องจ่ายบรรณาการให้แก่คาซาร์ก่อนที่จะตั้งรัฐเคียฟ

พงศาวดารฉบับแรกของเคียฟเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 12 เขียนเรื่องของสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 9 อ้างถึงเผ่าสลาฟตะวันออกว่า อาศัยอยู่บนที่ราบตั้งแต่ทะเลดำ ดานูบ และเทือกเขาคาร์เปเทียน จากยุทธนาวีเหนือลุ่มนอฟโกรอดไปทางตะวันออกถึงโวลก้ามีชาวฟินนิกกระจายอยู่ทางเหนือและตะวันออกของรัสเซีย เผ่าลิทัวเนียอยู่ทางตะวันตก สโลวีเนียอยู่รอบนอฟโกรอด คริวีชีอยู่ใต้สโลวีเนีย โพลเชนีอยู่บริเวณสโมเลนสก์ เวียติชีอยู่แถบมอสโก เชเวเรียนอยู่ทางตะวันออกของดนีเปอร์บริเวณเชอร์นิกอฟ ราติมิชีอยู่ทางเหนือของดนีเปอร์ถึงใต้สโมเลนสก์ เดเวลีเยนอยู่เหนือเคียฟทางตะวันตกของดนีเปอร์ อูลีชีอยู่ทางใต้แม่น้ำบัค ไปทางตะวันตก มีติเวอร์ชิ คอรวาติอยู่เหนือสุดของดนีสเตอร์ โพลีเยนอยู่บริเวณเคียฟบนฝั่งตะวันออกของดนีเปอร์ เดรโกวิชีอยู่บริเวณแม่น้ำนิเมนตอนล่างในเขตสโมเลนสก์ตะวันตก และดูลีเยนอยู่ทางตะวันตกของเดเวลีเยน เผ่าเหล่านี้มี

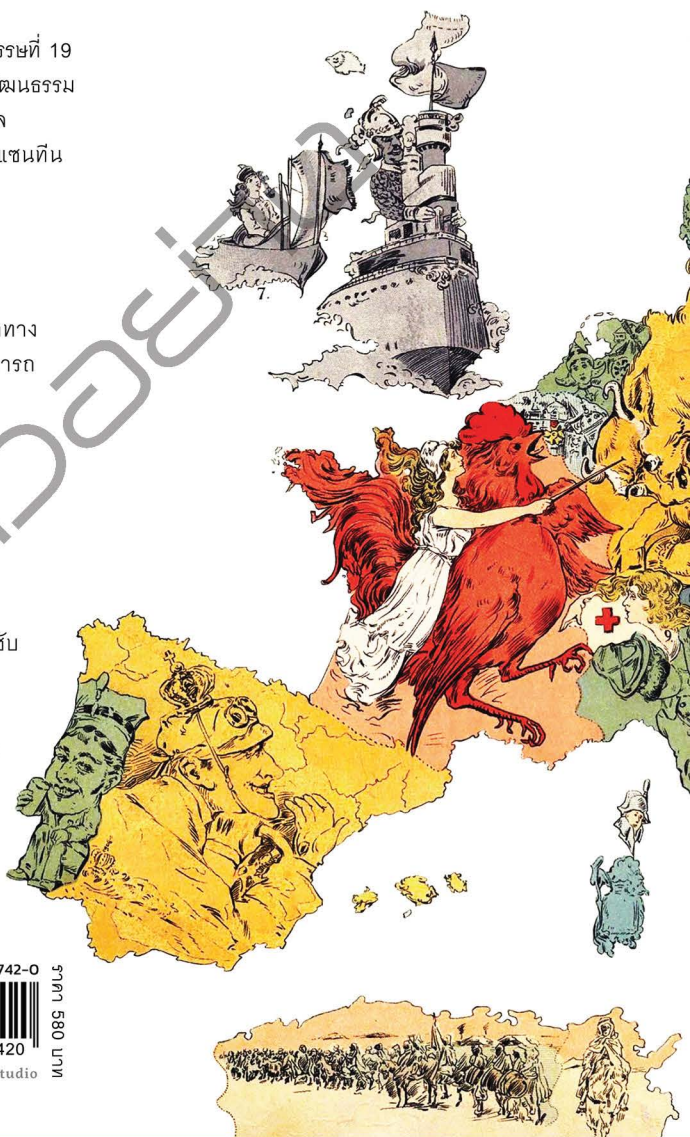
พัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างจริงจัง มีอาชีพเกษตรกรรม
รวมทั้งหาปลา ล่าสัตว์ เลี้ยงผึ้ง เพาะพันธุ์ปศุสัตว์ ทอผ้า ปั่นหม้อ เป็น
ช่างศิลป์และช่างฝีมืออย่างช่างไม้ เป็นต้น รู้จักใช้เหล็กมานานหลายร้อยปี
และทำพาณิชย์กรรม เมืองที่ตั้งขึ้นนับได้ 238 เมืองเป็นอย่างน้อย เมือง
อย่างนอโฟรอต สโมเลนสก์ และเคียฟ ซึ่งเป็นของโพลีเนียเป็นเมืองสำคัญ
ในประวัติศาสตร์อันยาวนาน ไม่มีหลักฐานระบุเรื่องหน่วยการเมืองของสลาฟ
ตะวันออก แต่มิ่เรื่องผู้ปกครองแอนทิสและบางเผ่าที่เป็นสลาฟมาประกอบ
อย่างทีจอร์แดนนิส นักเขียนชาวออร์ทอดอกซ์คริสต์ศตวรรษที่ 6 เล่าเรื่องเจ้าชายบอช
แห่งแอนทิสสมัยสงครามกอต หรือนักเขียนอาหรับเล่าเรื่องมาดซึก เจ้าชาย
เผ่าตุเลเบียนสมัยอวาราร์ ชนสลาฟตะวันออกเหล่านี้ทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่
ก็มีที่รวมกันได้ในระดับหนึ่ง

ตั้งแต่แรกตั้งอาณาจักรจนถึงปัจจุบัน
รัสเซียมีเมืองหลวงตั้งอยู่ในทวีปยุโรป
และรับอิทธิพลทางวัฒนธรรม
จากแดนตะวันตกที่เหนือกว่า
จากสภาพที่ตั้งของประเทศนับตั้งแต่ต้น
ชาวรัสเซียเป็นชาวป่าที่ต้องสู้
กับชาวทุ่งสเตปป์

รัสเซียเป็นยูเรเชีย มีพื้นที่ขยายครอบคลุม
ที่ราบภาคตะวันออกของยุโรป
และเอเชียทางเหนือ จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19
ไซบีเรียมีบทบาทในด้านการพัฒนาวัฒนธรรม
ของรัสเซียไม่มาก รัสเซียรับอิทธิพล
ทางวัฒนธรรมจากสแกนดิเนเวีย ปิแซนติน
เอเชีย ยุโรปตะวันตก และต่อมา
คืออเมริกาเหนือ

อย่างไรก็ดี อิทธิพลจากภายนอก
ไม่อาจผลักดันรัสเซียให้เหวี่ยงออกทาง
ที่เป็นตัวตนของตนได้ อีกทั้งไม่สามารถ
กำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นฐาน
ของรัสเซียภายในได้

รัสเซียไม่ใช่ทั้งยุโรปและเอเชีย
ถึงจะรับค่านิยมและสถาบันสำคัญ
จากสองทวีปมาก็ตาม
รัสเซียเหมือนจีนที่คงความสำคัญ
อยู่บนโลกนี้ด้วยตนเอง ทั้งที่ได้ดูดซับ
และบูรณาการปัจจัยภายนอก
มาผสมผสานเข้าด้วยกัน
จึงเป็นดังสะพานเชื่อมโลกตะวันตก
กับตะวันออกให้ถึงกัน

ISBN 978-616-301-742-0 ราคา 580 บาท

9 786163 017420

cover: rabbithood studio